

ПОРУШЕННЯ ПРАВ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ МАСШТАБНОЇ ПРОБЛЕМИ

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри судочинства

З початком повномасштабної збройної агресії росії, розпочатої 24 лютого 2022 року, актуалізувалося питання правового регулювання поведження із військовополоненими, забезпечення їх правового статусу. Міжнародні стандарти поведження з військовополоненими закріплені в однойменній Женевській конвенції від 12.08.1949 року (далі – Конвенція) [1], яка визначає категорії осіб, на яких поширюється правовий статус військовополонених, встановлює загальні положення про захист військовополонених, регламентує питання приміщень для утримання, забезпечення харчування та одягом військовополонених, належними санітарно-гігієнічними умовами та медичною допомогою. Окрема увага звертається на релігійну, інтелектуальну та фізичну діяльність військовополонених, залучення до праці, зв'язок їх із зовнішнім світом тощо.

Зауважимо, що Союз Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) ратифікував Женевські конвенції (у тому числі Женевську конвенцію про поведження з військовополоненими) у 1954 році. Після розпаду Радянського Союзу, росія, визнавши себе його правонаступницею, одночасно визнала себе стороною міжнародних нормативних документів, які раніше були підписані СРСР, взявши на себе зобов'язання за належне поведження з військовополоненими.

При цьому російська сторона постійно зухвало не по-людськи поводить із нашими військовополоненими, несучи повну відповідальність за таке поведження із захопленими у полон військовослужбовцями України.

До прикладів численних порушень прав українських військовополонених зі сторони держави-агресора можна віднести факти: «1) негуманного поведження, або такого поведження, яке принижує честь та гідність людини (принижуючі фото/відео, тортури, катування, жорстоке поведження); 2) ненадання необхідної медичної допомоги відповідно до стану здоров'я; 3) незаконного утримання в слідчих ізоляторах та інших закладах виконання покарань (всупереч вимогам Конвенції, військовополонених утримують в закладах системи виконання покарань росії); 3) відмови підтвердження людини та місця її утримання (військовополонених приховують в традиціях тоталітарного режиму, вони вважаються так званим «спецконтингентом», доступ до них закритий, а відомості про них таємні); 4) військовополонені не виходять на зв'язок, родичі та близькі не мають інформації про них, про стан здоров'я, умови утримання (сьогодні жоден військовополонений не має можливості перебувати на постійному зв'язку зі своїми рідними); 5) військовополонених утримують на небезпечній відстані від зони бойових дій (військовополонені, які перебували у колишній колонії в Оленівці Донецької області, залишалися у безпосередній близькості до зони проведення активних бойових дій, що є безумовним пору-

шенням норм Конвенції); б) неможливості передати військовополоненим посилки з необхідними речами та медикаментами, оскільки родичі військовополонених не володіють інформацією про місцезнаходження своїх рідних. Інертним у сприянні забезпечення цього права є і нейтральний посередник – Міжнародний комітет Червоного Хреста, якому дозволено відвідувати всі місця, де можуть перебувати військовополонені, у тому числі, місця інтернування, ув'язнення та праці» [2].

«Вінцем» не просто порушення правил поведження із військовополоненими, а крайньої жорстокості росії став оприлюднений факт розстрілу росіянами українського полоненого за слова «Слава Україні». Як зазначає уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець: «Розстріл російськими військовими українського полоненого Олександра Мацієвського після фрази «Слава Україні», на жаль, непоодиноким випадком на цій жахливій загарбницькій війні. Маємо свідчення про інші втрати російськими окупантами наших беззбройних військовополонених» [3].

З огляду на наведене вище, доводиться констатувати, що факти порушення прав українських військовополонених і надалі спостерігатимуться.

Очевидно, що у процесі подолання наслідків нелюдського поведження із військовими, яким вдалося і ще вдасться повернутися з полону важливу роль відіграють не лише медико-соціальна допомога, заходи фізичної, а й психологічної реабілітації. На локальному рівні, на прикладі нашої області можна говорити про відкриття відділення медико-психологічної реабілітації Українських воїнів у КНП «Прикарпатський обласний центр психічного здоров'я». У межах нашого Університету більш ніж своєчасним є функціонування на базі факультету психології Центру психологічної підтримки «Razom з Тобою».

Основне – це лікування «посттравматичного синдрому», повноцінна реінтеграція до сімейного життя, професійної діяльності (відновлення військовослужбовців на службі), а це складний та тривалий процес.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція про поведження з військовополоненими від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 25.04.2023).

2. Росія порушує всі норми Женевських конвенцій. URL: <https://sich-pravo.org/rosiia-porushuie-vsi-normy-zhenevskykh-konventsij-u-povodzhenni-z-vijskovopolonenyumu/> (дата звернення: 25.04.2023).

3. Розстріл росіянами українського полоненого Олександра Мацієвського непоодиноким випадком, – Лубінець. URL: https://lb.ua/society/2023/03/17/549182_rozstril_rosiyanami_ukrainskogo.html (дата звернення: 25.04.2023).